

İŞTE BÖYLE OLDU

ROMAN

NATALIA
GINZBURG

ÇEVİRİ: ŞEMSA GEZGİN

7. BASKI

♥ can
modern

NATALIA GINZBURG

İŞTE BÖYLE
OLDU

Can Modern

İşte Böyle Oldu, Natalia Ginzburg

İtalyanca aslından çeviren: Şemsa Gezgin

È stato così

İlk baskı: Einaudi, 1947

Bu çeviride kaynak alınan baskı: Einaudi, 2010

© 1974, 1998, 2001, 2010 ve 2018 Giulio Einaudi editore s.p.a., Torino

© 2022, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2022

7. basım: Nisan 2025, İstanbul

Bu kitabın 7. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Nükhet Polat

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni ve kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Baskı ve cilt: Oksijen Basım ve Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd

Seyrantepe Mahallesi, İbrahim Karaoğlu Cad. No: 35/3

Kâğıthane-İstanbul

Sertifika No: 40379

ISBN 978-975-07-5896-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

NATALIA GINZBURG

İŞTE BÖYLE
OLDU

ROMAN

İtalyanca aslından çeviren

Şemsa Gezgin

Natalia Ginzburg'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Sevgili Michele, 1990

Akşamın Sesleri, 2024

NATALIA GINZBURG, 1916'da Palermo'da doğdu. Edebiyat üretimine Floransa'da çıkan *Solaria* dergisinde kısa öyküler yayımlayarak başladı. 1938'de yayımcı ve direnişçi Leone Ginzburg'la evlendi; oğulları ünlü tarihçi Carlo Ginzburg'dur. Natalia Ginzburg aynı yıllarda antifaşist direnişin Torino'daki Cesare Pavese gibi önde gelen temsilcileriyle temas kurdu. Ginzburg'lar 1940'ta Abruzzo bölgesine iç sürgüne gönderildi; sürgündeyken 1942'de Alessandra Tornimparte mahlasıyla *Kente Giden Yol'u* yayımladı. Leone Ginzburg'un Gestapo tarafından öldürülmesi üzerine 1944'te Torino'ya döndü. 1947'de yayımladığı *İşte Böyle Oldu*'yla Tempo Edebiyat Ödülü'ne layık görüldü. 1950'de Gabriele Baldini'yle evlendi. 1952'de *Bütün Dünlerimiz* adlı romanını, 1957'de Viareggio Ödülü'ne layık görülen *Valentino* adlı öykü kitabını ve *Sagittario* (Yay) adlı romanı yayımladı. 1959'da Londra'ya taşındı. 1963'te otobiyografik romanı *Aile Sözlüğü*'yle Strega Ödülü'ne layık görüldü. 1983'te ve 1987'de İtalyan Komünist Partisi'nden İtalyan Parlamentosu'na seçildi ve Sinistra Indipendente (Bağımsız Sol) fraksiyonuna katıldı. 1991'de Amerikan Sanat ve Bilim Akademisi'ne üye seçildi. Aynı yıl Roma'da öldü.

ŞEMSA GEZGİN, İstanbul'da doğdu. İÜ Edebiyat Fakültesi İtalyan Dili ve Edebiyatı mezunu. 1984-1991 yılları arasında aynı bölümde araştırma görevlisi olarak, sonra Roma Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. 2008'de Italo Calvino'nun *Sen "Alo" Deme-den Önce* adlı yapıtının çevirisiyle *Dünya Kitap* dergisinin Yılın Çeviri Kitabı Ödülü'nü aldı. Yapıtlarını dilimize kazandırdığı başlıca yazarlar arasında Umberto Eco, Cesare Pavese, Alessandro Baricco, Maurizio Maggiani, Margaret Mazzantini, Ferzan Özpetek sayılabilir. Ayrıca Orhan Pamuk'un, Oğuz Atay'ın ve Nedim Gürsel'in bazı yapıtlarını İtalyancaya çevirdi.

Leone'ye

*İşte Böyle Oldu*¹

Natalia Ginzburg yeryüzünde kalan son kadındır. Öbür insanların tümü erkektir: Çevresinde dönüp dolaştıklarını gördüğü kadınlar da artık erkek dünyasına, karar veren, seçen ve yapanların dünyasına aittir. O –daha doğrusu özdeşleştiği gerçekçi kadın başkahramanları– bu dünyanın dışında olduğu için yalnızdır; kuşaklar boyunca yeryüzündeki kadınlar beklemekten ve katlanmaktan başka bir şey yapmamışlardır: Sevimliyi, evlenmek için seçilmeyi, anne yapılmayı, aldatılmayı beklemişlerdir. Ginzburg’un kadın başkahramanları da öyledir.

Kendisine yabancı bu dünyanın, çok eski çağlarda belirlenmiş sadece birkaç göstergesini algılayabiliyor başkahraman; boşluktan ara sıra adı sanı bilinen eşyalar –düğmeler, pipolar– gün ışığına çıkıyor. İnsanlar sadece belirli bazı somut nesnelerle –saç, bıyık, gözlük– var oluyorlar. Duyguları ve hareketleri de öyle: Keşfetmiyor; ara sıra sözcükleri ya da daha önceden bildiği durumları anımsıyor: İşte şimdi âşık olmuş olmalıyım, bu kıskançlık olsa gerek, şimdi –*İşte Böyle Oldu*’daki gibi– şu anda tabancayı alıp onu öldüreceğim.

Oysa Natalia Ginzburg güçlü bir kadın. Güçlü bir yazar, diyorum: Kitaplarının üzerindeki yargının ağırlığı ve bu ağırlığı kabulleniş, dilini merhamet ya da duygu odaklı ya da müphem bir dil yapmıyor. Virginia Woolf’un ünlü kıldığı, birçok kadın yazarımız tarafından da denenmiş olan değişken bellek

1. Italo Calvino’nun bu metni *L’Unità* gazetesinin 21 Eylül 1947 tarihli sayısında yayımlanmıştır. (Y.N.)

oyunu, duyguların cazibesine kadınsı bir kapılma yoktur Natalia Ginzburg'ta, evrenin boşluğunda yakalamayı başardığı birkaç şeye, nesneye –bıyık, düğme– inanır o. Ayrıca duygularına, uysal ya da çaresiz davranışlarına inanır.

Yalın ve içten anlatımı nedeniyle Ginzburg'un Amerikan yazınının etkisi altında olduğunu ileri sürenler, varılması çok kolay bir görüşü dile getirmiş oluyorlardı: Ginzburg'un izlediği akım, her şeye ayrıntılarıyla bakan, yaşamı bütün yönleriyle, insanı üstü kapalı bir sevgiyle anlatan, Maupassant'ı Çehov'a bağlayan ve Mansfield'e kadar uzanan yazın akımıdır. Ama küçük [Katherine] Mansfield hüznün ve can sıkıntısı gibi duygularla oynamayı iyi bilirdi, oysa Natalia oyun oynamaz: Şaşırtır ve düşler. Aslında –kitaplarında yaşadığı topraklara özellikle gösterdiği ilgiyi düşünecek olursak– onu, [Grazia] Deledda ve [Caterina] Percoto gibi İtalyan gerçekçilik akımının bazı güçlü kadın yazarlarıyla birlikte anmak da mümkündür.

Ginzburg, birbirlerinden çok uzak kişileri anlatırken birinci kişinin ağzından öykülüyor: Ama o birinci kişi yazarın lirik güncesindeki “ben” değildir artık, canla başla benimsenen bir dışavurum söz konusudur. Ama sonuçta canı sıkılan ve yaşam nedenini bulamayan, hatta arayamayan hep aynı yalnız kadındır. Kendini ne başkalarının ne de kendi duygularından koruyabilen *Kente Giden Yol*'daki emekçi genç kız, bu ikinci romanda (*İşte Böyle Oldu*, Einaudi, 1947) hüznle evlenecek bir koca bekleyen, ama sonra talihsiz bir evliliğin düş kırıklığını yaşayan küçük burjuva bir öğretmen olarak karşımıza çıkar. *Kente Giden Yol*'da, şehre doğru kaçışların ortaya koyduğu ama sonra yavaş yavaş sönen özgürlük arayışı, başkahramanın tedirginliği romanın daha ilk sayfalarında dile getirilmiştir; bu romanda ise taşlar sonunda, çaresiz bir hareketin etrafında yerine oturuyor: Başkahraman, eş katili oluyor.

Sonunda ama başında. Çünkü roman cinayetin anlatımıyla başlıyor: “Alnının ortasına ateş ettim.” Sonra, başkahraman parkta bir banka oturuyor, teslim olmadan önce olayları anımsıyor. Onları burada anlatmak, romanın tadını kaçırmak ve baştan sona hiçbir belirsizlikle karşılaşmadan, kitabı bir nefeste okumaya neden olan o berrak kesinliği bozmak olur.

Italo Calvino

Not¹

...İşte Böyle Oldu'yu yazdığım zaman kendimi mutsuz hissediyordum ama birini tokatlayacak ya da dövecek ne gücüm ne de isteğim vardı. Romanın başında bir tabancanın tetiğine basıldığı için birisine ateş etmek istediğim düşünülebilir, ama gerçek öyle değil. Tamamen güçsüz ve mutsuzdum.

Bu romanı mutsuzluğumu biraz hafifletmek için yazdım. Yanılıyordum. Asla yazıda avuntu aramamalıyız. Yazarken bir hedefimiz olmamalı. Kesin tek bir şey varsa o da hiçbir hedef gütmeksizin yazma gerekliliğidir.

Tabancanın tetiğine basma düşüncesi tesadüfen doğdu. Yazmak istiyordum ve aklıma tabancayla ateş etme fikri geldi, ben de peşinden gittim. Ama ateş etme romanın gerçek bir gereksinimine yanıt vermiyor. Hikâye ona rağmen ve onun dışında sürüp gidiyor. Tabancanın tetiğine basma sadece bir erek. Eğer o kadın ateş etmeyip sadece ateş etmeyi düşünseydi daha doğru olurdu. Bu hikâyeyi sevmediğim açıkça görülüyor, o halde neden yayımladığım sorulabilir. Ama gerçekte sevmediğim doğru değil; nerede canlı olduğunu, nerede *rastlantısal* olmadığını biliyorum. Ama nerede *rastlantısal* olduğunu da biliyorum. Onu yazarken aklım karıştı ve karanlıkta debeleniyordum. Gerçekten de hikâyede hâlâ canlı olan her şey –karanlık, karmaşa, debelenme– o kadının yaşadığı şeyler.

1. Natalia Ginzburg'un bu yazısı ilk kez *Cinque romanzi brevi* (Beş Kısa Roman) (1964) kitabında "Not" başlığıyla yer almıştır. (Y.N.)

Yeniden Torino'da yaşamaya başlamıştım. Torino, sisiyle, gri kışıyla, kaldırımlarda boş bankların olduğu sessiz caddeleriyle tekrar karşımdaydı. *İşte Böyle Oldu*'nun neredeyse tamamını o zaman çalıştığım yayınevinde yazdım. Savaştan hemen sonraydı ve savaş sırasında hasar gören kalorifer tesisatı çalışmadığı için çok duman çıkaran terracotta sobalarla ısınıyorduk. Duman, yağmur ve sis bu hikâyenin iliklerine kadar işlemiştir. Başımı duman ve sisten başka ne kaplamıştı, bilmiyorum. Aklımdan, yıllar önce Fransızca çevirisinden okuduğum bir Amerikan romanı belirsizce geçiyordu:

Fransızca adı *Chair de ma chair*, İngilizce adı ise *Mother's cry*'di¹. Yazarının kim olduğunu anımsamıyorum. Kimi zaman çok beğendiğimiz kitaplar yüzünden değil de, hiç beğenmediğimiz kitaplar yüzünden yazma isteği duyabileceğimizi burada belirtmek isterim. Onlar bize karanlık yollardan, gizli tellere dokunarak ulaşırlar, bizi gözyaşına boğdurur ve belki de bayağı ve rezil duygular yaşatırlar; ama görüşümüz olumsuz olmaya devam etse de o güçlü duygulara ve gözyaşlarına yazma dürtüsünü borçluyuzdur.

Chair de ma chair'e gelince, bir kadının elektrikli sandalyeye mahkûm edilen oğlunun öyküsünü anlatan bir roman olduğunu anımsıyorum. Virgül kullanılmayan bir romandı. Ben de virgül koymak istemiyordum. Nedenini açıklayayım: Virgüller atılan adımlara benzer. Adımlar da insanı yorar, ben yorulmak istemiyordum, kendimi güçsüz hissettiğim için yürümek değil, oturup aşağıya doğru kaymak istiyordum. O nedenle hemen hiç virgül kullanmadan *İşte Böyle Oldu*'yu yazdım, ne var ki bazı yerlerde kullanmak zorunda kaldım ve biraz yoruldum, küçük bir hikâyeyi kurgulayıp ortaya çıkarmak için yoruldum, çünkü yazarken yorulmadan hiçbir iş yapılamayacağına düşündüm. Belki, romanın başındaki tabanca Amerikan romanındaki elektrikli sandalyeye karşılık geliyordu. Yazarken "ben" diyen kadının kendim olup olmadığını öğrenmeye çalışmadım. Çünkü çok mutsuzdum ve istediği yerde otlasın diye mutsuzluğumun peşini bırakmıştım.

1. Amerikalı romancı Helen Grace Carlisle'in (1898-1968) bu romanı Türkçede 1945'te Hayrun İnel çevirisiyle *Canım* adıyla yayımlandı. (Y.N.)

Roman çıktığında birileri bana, “Eğer daha mutlu olsaydın daha güzel bir hikâye yazardın,” dedi. Doğru olduğunu düşündüğüm için sesimi çıkarmadım. Evet, doğrudu, ama benim isteğim daha az mutsuz olmak değildi, mutsuzluğuma rağmen yazabilmektir; ona aldırmadan ama yazdığım şeyleri bulanık duruma getirmesine ve hasta etmesine izin vermeden yazabilmektir. Bunu başarmak için mutsuzluğun içimizde gözyaşı ve sıkıntılarla yüklü bir sorun değil, mutlak, sert ve ölümcül bir bilinç olması gerekir.

Natalia Ginzburg

“Bana gerçeği söyle,” dedim, “Hangi gerçeği?” dedi, bir yandan da not defterine alakalem bir şeyler çiziyordu, ne olduğunu gösterdi, kocaman kara bir duman bulutuyla ilerleyen upuzun bir tren çizmişti; kendisi de pencereden eğilmiş mendil sallıyordu.

Alnının ortasına ateş ettim.

Yola çıkacağı için termosu hazırlamamı istemişti. Mutfaęa gittim, ayı demledim, içine süt ve şeker koyup termosu boşalttım, bardak özellikli kapağını sıkıca kapattım, sonra alışma odasına döndüm. İşte resmi o sırada gösterdi bana, yazı masasının çekmecesinden tabanayı aldım ve ateş ettim. Alnının ortasına ateş ettim.

ok uzun zamandır aklımdaydı, günün birinde ona bunu yapacağımı biliyordum. Sonra sırtıma pardösümü geçirip eldivenlerimi giydim ve dışarı çıktım.

Ayaküstü bir kahve içtikten sonra şehirde rasgele dolaşmaya başladım. Hava oldukça serindi ve yağmur tadında hafif bir rüzgâr esiyordu. Parkta bir banka oturdum, eldivenlerimi çıkarıp ellerime baktım. Alyansımı parmağımdan çıkardım, cebime koydum. Dört yıldır evliydik. Benden ayrılmak istediğini söylüyordu ama küçük kızımız ölünce ayrılmadık. Bir çocuk daha istiyordu, bana iyi geleceğini söylüyordu, onun için son zamanlarda sık sık sevişiyorduk. Ama başka bir evlat sahibi olamadık.

"Yazı masasının çekmecesinden tabancayı aldım ve ateş ettim. Alnının ortasına ateş ettim."

Bir pansiyonda yalnız başına yaşayan genç bir kadın, kendisinden yaşça büyük bir adamın cazibesine kapılır. Tanımadığı bu adama âşık olduğuna kendisini ikna eder. Evlenirler, çocuk sahibi olurlar. Ancak kocasının ilgisizliği çok geçmeden sadakatsizliğe dönüşecek ve kadın, kim-sesizliğinin ve çaresizliğinin tek bir çözümü olabileceğini fark edecektir.

Natalia Ginzburg, toplumun kayıtsızca azap çekmeye terk ettiği bir kadının çekmecedeki tabancaya uzanışının hikâyesini, öfkesini hiç gizlemeden ya da tatlandırmadan, oldukça yalın bir şekilde ifade ediyor: *İşte Böyle Oldu*.

"Natalia Ginzburg yeryüzünde kalan son kadın. Öbür insanların tümü erkek."

Italo Calvino

"Ginzburg bize kadın ifadesine ve nasıl bir ses olduğuna dair yeni bir şablon sunuyor."

Rachel Cusk, *Çerçeve*'nin yazarı

"Ginzburg'un tarzı, esrarlı açıksözlülüğü, zorlama ya da soğuk gözükmeden şeyleri gerekli, dürüst ve açık bir şekilde ortaya dökmeye yönelik sağlıklı becerisi aklımı başımdan aldı."

Maggie Nelson, *Argonautlar*'ın yazarı

#italyanedebiyatı #toplumsalcinsiyet #sadakāt #cinayet #aile

